

Artur Lis

Na marginesie książki „Sprawy dawne”

siódmego tomu serii „Świętość kanonizowana”
pod redakcją Szczepana Praśkiewicza.

Oddany do rąk czytelnika siódmy tom serii *Świętość kanonizowana* zawiera materiały z IV Ogólnopolskiego kursu dla postulatorów i ich współpracowników w sprawach kanonizacyjnych, który odbył się w Krakowie w dniach 9-10 listopada 2010 roku. Przedmiotem kursu były *Sprawy dawne – Causae historicae*. Należy zaznaczyć, iż w wyżej wymienionej serii pod redakcją o. Szczepana T. Praśkiewicza OCD (konsultor Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych) ukazały się następujące tomy: 1. *Postępowanie kanonizacyjne* (Kraków 2008, ss. 200); 2. *Procedury kanonizacyjne do pontyfikatu Jana Pawła II* (Kraków 2008, ss. 114); 3. *Postępowanie beatyfikacyjne na drodze heroicznego cnót* (Kraków 2009, ss. 112); 4. *Przedziwny Bóg w świętych swoich. O świętych i o świętości z o. Szczepanem T. Praśkiewiczem rozmawia Kajetan Rajski* (wyd. II, Kraków 2011, ss. 328); 5. *Zagadnienie cudu w postępowaniu kanonizacyjnym na szczeblu diecezjalnym* (Kraków 2010, ss. 114); 6. *Święty proklamuje świętych. Krakowscy święci i błogosławieni wyniesieni do chwały ołtarzy przez papieża Jana Pawła II* (Kraków 2010, ss. 190).

W procedurze kanonizacyjnej od zarania dziejów kanonizacji, istotnym problemem były sprawy dawne, gdzie od śmierci kandy-

data na ołtarze do chwili rozpoczęcia procesu minęło tak dużo czasu, że nie można było zebrać dowodów na temat życia, cnót, kultu starożytnego, gdyż świadkowie wymarli. Dopiero wielki kodyfikator - papież Urban VIII (1623–1644) stworzył jasną i ściśle określoną procedurę kanonizacyjną. 13 marca 1625 r. został wydany *Dekret Kongregacji Inkwizycji*, 12 marca 1631 r. encyklika skierowana do patriarchów, arcybiskupów i biskupów *De processibus rite conficiendis* (określenie przebiegu procesu kanonizacyjnego w diecezji), oraz 5 lipca 1634 r. konstytucja apostolska *Caelestis Hierusalem cives*. Otóż według ustawodawstwa Urbana VIII należało przeprowadzić następujące procesy zwyczajne: 1) na terenie diecezji – proces ten miał dotyczyć opinii świętości życia i cnót heroiczych, 2) proces dotyczący zachowania dekretów Urbana VIII, 3) proces apostolski z delegacji Stolicy Apostolskiej, a dotyczący heroicznego życia i cudów. Należy powiedzieć, że papież swoimi epokowymi dekretami odwrócił dotychczasową praktykę postępowania kanonizacyjnego. Dotychczas największe szanse powodzenia miała sprawa, w której istniał kult publiczny – droga kultu (*via cultus*), rzadko kiedy przeprowadzano sprawy w których sługa Boży

nie cieszył się kultem publicznym – droga braku kultu (*via non cultus*). Papież Urban VIII wprowadził postępowanie odwrotne, od tej pory droga braku kultu stała się zwyczajną drogą postępowania (*via ordinaria*), zaś droga kultu postępowaniem nadzwyczajnym (*via extraordinaria*). Dla dobra spraw prowadzonych drogą kultu, które z pewnością były sprawami dawnymi, Urban VIII uczynił wyjątek w swoich dekretach – zwany *wypadkiem wyjętym* (*casus exceptus*). Wypadek wyjęty obejmował pozostawienie kultu publicznego w odniesieniu do tych zmarłych, którzy: 1)

odbierali go od niepamiętnych czasów (*per immemorabilem temporis cursum*) lub 2) na podstawie ogólnej zgody Kościoła (*per communem Ecclesiae consensum*), albo 3) kult ich wynikał z pism Ojców Kościoła i pisarzy świętych (*per patrum virorumque sanctorum scripta*), 4) bądź też byli czczeni za wiedzą i tolerancją Stolicy Apostolskiej lub 5) ordynariuszy (*scientia ac tolerantia Sedis Apostolicae vel ordinarii*). Czas powstania kultu musiał sięgać swoim początkiem przynajmniej 100 lat przed wydaniem konstytucji *Caelestis Hierusalem cives*, czyli przed rok 1534¹.

¹ **Literatura:** A. Amore, *Culto e canonizzazione dei santi nell'antichità cristiana*, „Antonianum” 52(1977), s. 49-56; tenże, *La canonizzazione vescovile*, „Antonianum” 52(1977), s. 231-266; tenże, *Le cause dei santi. Proposte per un aggiornamento*, „Antonianum” 55(1980), s. 425-438; J. R. Bar, *Uwagi na temat procesu beatyfikacyjnego*, „Ateneum Kapłańskie” 54(1957), s. 293-299; J. Benke, *Proces kanonizacyjny w rozwoju historycznym do czasów obecnych*, Lublin 1957 (mps Archiwum Uniwersyteckie KUL); J. Białobok, *Heroiczność cnót w aspekcie prawa kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 19(1976), nr 3-4, s. 327-336; J. Brosch, *Der Heiligsprechungsprozess per viam cultus*, Roma 1938; A. Casieri, *Attuale prassi procedurale da seguirsi nelle diocesi per le cause di beatificazione e canonizzazione*, „Monitor Ecclesiasticus” 100(1975), s. 169-182; L. Castellinus, *Elucidarium theologicum de certitudine gloriae Sanctorum canonizatorum*, Romae 1628; tenże, *Tractatus et praxis de canonizatione Sanctorum*, Lugduni 1634; A. Crnica, *De canonizatione aequipollenti*, „Monitor Ecclesiasticus” 86(1961), s. 258-280; G. Dalla Torre, *Santità e diritto. Sondaggi della storia del diritto canonico*, Torino 1999; P. David, *Les sources de l'histoire de Pologne à l'époque de Piasts*, Paris 1934, s. 59-72; A. Eszer, *La Congregazione delle Cause dei Santi. Il nuovo ordinamento della procedura*, [w:] *La Curia Romana nella Cost. Ap. „Pastor Bonus”*, [Studi Giuridici- 21], red. P. A. Bonnet, C. Gullo, s. 309-329; tenże, *Pojęcie cnoty heroicznej w przekroju historycznym*, [w:] *Elementy prawne świętości kanonizowanej według ustawodawstwa Jana Pawła II. Materiały II Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Kanonizacyjnego*, KUL, Lublin 24-26 IX 1992, red. H. Misztal, Lublin 1993, s. 101-112; N. Ferraro, *Postulazione e Postulatore*, [w:] *Enciclopedia Cattolica*, t. IX, Città del Vaticano 1952, kol. 1843-1847; A. G. Filipazzi, *La prova del martirio nella prassi recente della Congregazione delle Cause dei Santi*, Roma 1992; R. Fisichella, *Il martirio come testimonianza: contributo per una riflessione sulla definizione di martire*, [w:] *Portare Cristo all'uomo. Congresso del Ventennio dal Concilio Vaticano II (18-21 Febbraio 1985)*, t. II: *Testimonianza*, [Studia Urbaniana- 23], Roma 1985, s. 747-767; L. Flisikowski, *Problem pewności moralnej w sprawach kanonizacyjnych*, [w:] *Elementy prawne świętości kanonizowanej według ustawodawstwa Jana Pawła II, Materiały II Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Kanonizacyjnego KUL Lublin 24-26. IX. 1992*, red. H. Misztal, Lublin 1993, s. 57-69; H. Fokciński, *Potwierdzenie kultu. Kilka refleksji z okazji lektury piętnastego wydania „Index ac Status Causarum”*, [w:] *Divina et humana. Księga Jubileuszowa w 65. rocznicę urodzin ks. prof. Henryka Misztala*, Lublin 2001, s. 465-479; tenże, *Potwierdzenie kultu w aktualnej praktyce Kongregacji do Spraw Kanonizacyjnych*, w: *Religioni et scientiae. Materiały V Sympozjum Prawa Kanonizacyjnego* (Lublin, 25 kwietnia 2001 r.), red. P. Stanisławski, Lublin 2001, s. 95-103; A. Frutaz, *La Sezione Storica della Sacra Congregazione dei Riti*, Ed. 2. Città del Vaticano 1964; tenże, *Storia e legenda, valore dogmatico e significato spirituale del culto dei santi*, [w:] *Testi e documenti di vita sacerdotale di arte pastorale*, t. XVI, Roma 1970, s. 401-410; F. Gagna, *De processu canonizationes a primis Ecclesiae saeculis usque ad Codicem Iuris Canonici*, Romae 1940; B. Gangoiti, *Il processo apostolico di beatificazione*, *Scientia Catholica*, Roma 1945; tenże, *De Processu historico et de M.P. „Sanctitas clarior”*, „Angelicum” 58(1981), s. 210-240; T. Gierałtowski, *Znaczenie kultu prywatnego w sprawach kanonizacyjnych*, Lublin 2004 (mps Archiwum Uniwersyteckie KUL); J. L. Gutiérrez, *Elementos procesales de una Causa de canonización. I. Consideraciones preliminares*, [w:] *Las causas de canonización hoy. Teología y Derecho*, [Temas perennes- 7], red. R. Quintana Bescós, Barcelona 2003, s. 13-38; tenże, *Il carattere processuale dell'istruttoria diocesana nelle cause di canonizzazione*, [w:] *Religioni et scientiae. Materiały V Sympozjum Prawa Kanonizacyjnego* (Lublin 25 kwietnia 2001 r.), red. P. Stanisławski, Lublin 2001, s. 55-73; tenże, *Index ac status causarum*, Kongregacja per le Cause dei Santi, ed. Peculiaris cura P. Galavotti IV^o exeunte saeculo ipsius Congregationis, Città del Vaticano 1999; tenże, *La normativa actual sobre las causas de canonización*, „Ius Canonicum” 32(1992), s. 39-65; tenże, *Le prove sussidiarie nelle cause di canonizzazione* (*Opinioni di Prospero Lambertini e innovazioni di Benedetto XIV*), [w:] *Ius Ecclesiae, Rivista Internazionale di Diritto Canonico*, Pontificia

Wielkie dzieło reformy Urbana VIII kontynuował i rozwijał późniejszy jego następca papież Benedykt XIV (1740-1758). Prosper Lambertini jeszcze przed wyborem na papieża, stworzył swoje wielkie dzieło *De Servorum Dei beatificatione et Beatorum canonizatione* – które stało się podręcznikiem do procesu kanonizacyjnego.

Pojęcie spraw dawnych od Piusa XI (*Già da qualche tempo*) zwanych historycznymi, a od Jana Pawła II (*Divinus perfectionis Magister*) na nowo dawnymi, od momentu pojawienia się ich w postępowaniu kanonizacyjnym, podlegało pewnym ewolucjom². Obecnie w *Instrukcji Kongregacji Spraw Ka-*

nonizacyjnych o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych „Sanctorum Mater” – art. 30 § 1. stanowi „Sprawa jest dawna, gdy dowody dotyczące cnót *in specie* lub męczeństwa służą Bożemu są oparte wyłącznie na źródłach pisanych, kiedy brakuje świadków naocznych na temat heroiczności cnót lub męczeństwa służą Bożemu”³.

W myśl starożytnej paremi *nemo iudex idoneus in propria causa* – celem niniejszego szkicu jest prezentacja a nie krytyczna recenzja publikacji.

Program pierwszego dnia kursu obejmował następujące referaty: *Kształtowanie się pojęcia*

Università della Santa Croce, Giuffrè Editore, Vol. X – Num. 5(1993), s. 545-594; tenże, L'istruttoria diocesana nelle cause di canonizzazione, [w:] Congregatio de Causis Sanctorum. Studium. Corso formative per istruire le Cause dei Santi, t. I: Parte Teologica, dispensae ad usum privatum auditorium, Città del Vaticano 2004, s. 183-261; L. Hertling, Materiali per la storia del processo di canonizzazione, „Gregorianum” 16(1935), s. 170-195; J. Lisowski, Kanonizacja świętego Stanisława w świetle procedury kanonizacyjnej Kościoła dzisiaj i dawniej, Rzym 1953; G. Löw, La beatificazione nella storia, [w:] Enciclopedia Cattolica, t. II, Città del Vaticano 1949, kol. 1096-1100; tenże, La canonizzazione nella storia, [w:] Enciclopedia Cattolica, t. III, Città del Vaticano 1949, kol. 569-607; H. Misztal, Causae historicae w postępowaniu beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym, Lublin 1981; tenże, Dokument jako środek dowodowy w historycznych sprawach beatyfikacyjnych, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 5(1977), s. 213-237; tenże, Drogi rozwoju postępowaniu kanonizacyjnego, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 11(1983), s. 175-262; tenże, Duc in altum. Sprawy kanonizacyjne. Wybór pism, red. L. Fiejdasz, Lublin 2009; tenże, Kodyfikację prawa kanonizacyjnego, [w:] Plenitudo legis dilectio. Księga pamiątkowa dedykowana prof. dr. bab. W. Zubertowi OFM z okazji 65 rocznicy urodzin, Lublin 2000, s. 463-484; tenże, Le cause di canonizzazione. Storia e procedura, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2005; tenże, Pojęcie beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych spraw historycznych, „Kościoł i Prawo” 1(1981), Lublin 1981, s. 145-157; tenże, Prawo kanonizacyjne. Instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura, wyd. II, Lublin 2003; W. Pałac, Przejście od beatyfikacji do kanonizacji w procedurze kanonicznej, „Polonia Sacra” (Kwartalnik teologiczny) 9(1956), s. 165-172; tenże, Sprawy historyczne w procesie beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym, „Prawo Kanoniczne” 8(1965), nr 1-2, s. 91-100; M. C. Pérez Tejera, Elementos constitutivos del concepto teológico-canonico del martirio, Roma 1993; A. Petrani, W sprawie dekretu Aleksandra III Audivimus, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 16(1969), z. 5, s. 5-10; E. Piacentini, Il martirio nelle causae dei Santi. Concetto teologico-giuridico. Morte psicologica e martirio blanco. Procedura antica a moderna. Riforma paolina. Fermenti per ulteriori aggiornamenti, Roma 1979; R. Rodrigo, Manuale delle cause di beatificazione e canonizzazione, Roma 2004; tenże, Manuale per istruire i processi di canonizzazione, Institutum Historicum Augustianorum Recollectorum, Roma 1991; S. Ryłko, Historia praktyki kanonizacji i beatyfikacji kultu świętych i błogosławionych, [w:] Postępowanie kanonizacyjne, t. 1: Świętość kanonizowana, red. S. z. T. Prażkiewicz, Kraków 2008, s. 63-71; F. Veraja, Alcune proposte per il rinnovamento delle Cause dei Santi, „Monitor Ecclesiasticus” 105(1980), s. 305-322; tenże, Commento alla nuova legislazione per le Cause dei Santi. Sussidi per lo studio delle Cause dei Santi, Roma 1983; tenże, La beatificazione. Storia, problem, prospettive, Roma 1983; tenże, La canonizzazione equipollente e la questione dei miracoli nelle cause canonizzazione, „Apollinaris” 48(1975), s. 222-245, 475-500; tenże, Le cause di canonizzazione dei Santi. Commento alla legislazione e guida pratica, Città del Vaticano 1992.

² Zob. A. Lis, *Spółeczno-prawna specyfika kanonizacji równoznacznej*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” Rok 3 (2009), nr 7, wyd. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Gospodarce w Stalowej Woli, s. 55-64; tenże, *Sprawy dawne w postępowaniu kanonizacyjnym*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” Rok 3 (2009), nr 6, s. 73-80; tenże, *Kodyfikacja prawa kanonizacyjnego Urbana VIII (1623-1644)* [w:] *Prawo w Europie średniowiecznej i nowożytnej*, Lublin 2011, s. 119-133.

³ Ostatnio szeroki wykaz źródeł i literatury dotyczący prawa kanonizacyjnego zob. *Przygotowanie sprawy beatyfikacyjnej. Aktualny stan prawny*, red. W. Bar, L. Fiejdasz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2010, s. 201-219.

spraw dawnych do Piusa XI (1930) (ks. prof. dr hab. Henryk Misztal), *Sprawy dawne w obowiązującym prawie kanonizacyjnym* (ks. prof. dr hab. Henryk Misztal), *Obowiązująca procedura w sprawach dawnych* (ks. prof. dr hab. Henryk Misztal), *Kilka uwag o polskich procesach prowadzonych drogą kultu* (dr Lidia Fiejdasz). W drugim dniu sesji zostały przedstawione opracowania: *Wykorzystanie dowodu z dokumentów na przykładzie bł. Wincentego Kadłubka* (mgr Artur Lis), *Dowodzenie dawnego cudu w procesie kanonizacji na przykładzie świętego Stanisława Kazimierczyka* (ks. prof. dr hab. Kazimierz Łatak CRL). Materiały z konferencji są publikowane według kolejności, w jakiej referaty zostały wygłoszone. W niniejszym tomie, pozostając wiernym metodzie przyjętej na początku wydawania serii, przekazano: *List zwołujący kurs dla postulatorów i ich współpracowników*, *Słowo powitania* przez ks. dr Andrzeja Scąbra - kierownika Referatu Spraw Kanonizacyjnych w Kurii Metropolitalnej w Krakowie.

Opracowanie stanowi cenny wkład w rozwój badań w zakresie prawa kanonizacyjnego. Prezentacji treści rozprawy dokonano przy pomocy logicznie przeprowadzonych wywodów, z zastosowaniem metod właściwych dla badań historyczno-prawnych. Generalnie opracowanie ma charakter bardzo przekrojowy. Trzon omawianego tomu tworzą teksty wybitnego profesora prawa Henryka Misztala, twórcy i długoletniego kierownika Katedry Prawa Kanonizacyjnego na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Jego najważniejszą zaletą jest przejrzystość i zwięzłość komentarza oraz umiejętne prezentacja poszczególnych problemów związanych z procedurą spraw dawnych.

Książka stanowi cenny zbiór, którego lektura pozwala na szersze spojrzenie na wiele istotnych kwestii „świętości kanonizowanej”. Pogłębiona, naukowa dyskusja na te tematy jest w związku z tym szczególnie pożądana.